

Šerm na Slovensku do roku 1945

Peter Bučka¹

¹Stredná zdravotnícka škola v Žiline

Abstrakt:

Autor sa v príspevku venuje vývoji šermu na Slovensku do roku 1945, pričom kladie dôraz na organizáciu, vývoj a výsledky najvýznamnejšieho národného podujatia, ktorým boli majstrovstvá Slovenska. Šerm mal svoju organizačnú základňu na Slovensku už pred vznikom Československa. V novom štáte prevzal organizáciu tohto odvetvia Český šermiársky svaz, ktorý si v duchu nových pomerov upravil svoj názov a začal svoje pôsobenie prenášať aj do východných častí krajiny. Neuplatnenie národnostného princípu pri organizácii šermu sa najmä na Slovensku ukázalo ako progresívny prvok, ktorý napomohol dynamickému vývoju. Hoci aj v šerme mali kluby viac, či menej národnostný charakter. Toto konštatovanie je možné dokladovať nielen na kluboch ako Kassai Atletikai Club a Polgári Torna Egyesület, ktoré boli klubmi maďarskej národnostnej menšiny, ale aj v prípade židovskej menšiny, ktorá mala samostatný odbor šermu v ŠK Makabea Bratislava. Dynamický rast šermu je možné dokumentovať na raste počtu disciplín, ako aj kategórii na majstrovstvách Slovenska. Výsledkom organizačného úsilia na Slovensku bolo pridelenie majstrovstiev sveta v roku 1938 mestu Piešťany, ktoré sa po Košiciach a Bratislave stalo najvýznamnejším centrom športového diania na Slovensku. Po roku 1939 sa dlho nedarilo naštartovať činnosť Slovenského šermiarskeho svazu, ktorý existoval len formálne, a až v roku 1943 z iniciatívy pplk. pech. J. Benedika sa podarilo obnoviť jeho činnosť.

Kľúčové slová: šerm, medzivojnové a vojnové obdobie, vývoj.

Dejinami šermu na Slovensku sa zaoberali autori Pačenovský (1967), Surdus (1973) a Drobný (2019). Prví dvaja autori celú problematiku šermu na Slovensku v sledovanom období zúžili na vymenovanie subjektov, ktoré sa uvedenému športovému odvetviu venovali. V prípade publikácie Drobného (2019) ide o prácu, ktorá mapuje šerm na Slovensku v uplynulom období komplexne. Publikácia nosnou časťou pokrýva obdobie 1969 – 2019. Napriek tomu, že táto publikácia má vysokú výpovednú úroveň, aj ona má svoje limity. Napríklad pri spracovaní profilov najvýznamnejších šermiarov z kategórie vojenských osôb sa autor mohol oprieť o ich životopisy, ktoré už boli publikované. Tým sa mohol vyhnúť niektorým chybám a nepresnostiam. V časti do roku 1918 mohol autor čerpať informácie od maďarských historikov, ktorí sa venovali uvedenému športu v celom Uhorsku, čím mohol informácie o šerme na Slovensku spresniť a rozšíriť o ďalšie poznatky. V období prvej Československej a prvej Slovenskej republiky autor neuvádza najvýznamnejšie národné podujatia, ktorými boli majstrovstvá Slovenska. Objektívne treba priznať, že ich priebehom

a výsledkami sa dobová slovenská tlač najmä do roku 1939 nevenovala. Príčinu môžeme vidieť v tom, že šermiarsku špičku na Slovensku v medzivojnovom období tvorili šermiari maďarskej národnosti a židovského pôvodu, čo je možné dokumentovať na rozdielnosti počtu klubov a členskej základne v jednotlivých etapách spoločenského vývoja.

Cieľ

Cieľom príspevku bolo spracovanie histórie šermu na Slovensku do roku 1945 s uvedením informácií najmä z oblasti najvýznamnejšieho podujatia, ktorými sú majstrovstvá Slovenska, ako aj priniesť poznatky o najvýznamnejších výsledkoch šermiarov zo Slovenska na celoštátnej a medzinárodnej úrovni, a tým obsahovo doplniť publikáciu Drobného (2019).

Výsledky a diskusia

Vývoj šermu na Slovensku do vypuknutia I. svetovej vojny

Za prelomový moment, ktorý ovplyvnil vývoj šermu v modernej ére na Slovensku je považovaný rok 1828, kedy bol v Bratislave založený Pozsonyi Első Magyar Vivó Egylet (PEMVE), čiže Prvý maďarský šermiarsky spolok v Bratislave. PEMVE bol prvým spolkom svojho druhu v celom Uhorsku, ktorého Slovensko pred prvou svetovou vojnou bolo súčasťou. Na činnosť PEMVE nadviazal Fr. Martinengo, ktorý sa ako penzionovaný dôstojník CaK armády v roku 1840 usadil v Bratislave, a o rok neskôr tu založil šermiarsku školu (Bučka, 2011). PEMVE sa stal vzorom pre ďalšie subjekty, ktoré vznikali najmä ako telocvično-šermiarske spolky. Na Slovensku to do konca 19. storočia boli: Lévai Torna és Vivó Egysület-1879, Kassai Torna Vivó Egyletről (r. 1884), Lócse Torna és Vivó Egysület (r. 1885), Nyitramegyei Vivó és Torna Egysület (r. 1885), Losonci Torna és Vivó Egysület (r. 1885), Rimaszombati Torna Egysület (r. 1886), Komáromi Torna és Vivó Egysület (r. 1892) a Eperjesi Torna és Vivó Egysület (r. 1896). Významnou skutočnosťou, ktorá sa pozitívne odrazila na organizačnom vývoji šermu bolo jeho zaradenie do programu novodobých olympijských hier. V Uhorsku sa od roku 1899 ujal riadenia šermu Maďarský atletický zväz, ktorý od roku 1900 organizoval majstrovstvá krajiny v tomto športovom odvetví (Siklóssy, 1929). Našlo to pozitívnu odozvu v ďalšom období, keď odbory šermu vznikali aj pri moderných formách športových klubov. Napríklad v Kassai Atletikai Club (KAC) bol odbor šermu založený hneď pri jeho založení klubu v roku 1903. V štatistike majstrov Uhorska sa šermiari zo Slovenska nevyskytujú (Várnay, Grusetzky, 1924). O niečo lepšia je situácia v prípade výsledkov na olympijských hrách. Najvýraznejšie sa presadil B. Zulawszky, rodák z Trebišova, ktorý bol učiteľom šermu a neskôr aktivoval a stal sa

dôstojníkom CaK armády. Vo výprave Uhorska štartoval na olympijských hrách v roku 1908 v šerme šablou, a v kategórii jednotlivcov si vybojoval striebro. Na olympijských hrách štartoval aj v roku 1912 ale bez výsledku, ktorý by bol štatistiky zachytený ([https:// en.wikipedia.org/wiki/B%C3%A9la_Zulawszky](https://en.wikipedia.org/wiki/B%C3%A9la_Zulawszky)). O činnosti hore uvedených telocvično-šermiarskych spolkoch sa veľa informácií neuchovalo. Vieme, že vykonávali činnosť v mestách, kde bola stála vojenská posádka (Dangl, Segeš, 1996). Môžeme sa teda len domnievať, že nemalý podiel na vzniku a činnosti uvedených spolkov mali vojenské osoby, tak ako to bolo v prípade Nitry, kde šermiarsky spolok založil J. Gisser, penzionovaný dôstojník CaK armády (Bučka, 2016). Významným organizačným krokom pre ďalšie napredovanie šermu bolo v roku 1913 založenie Fédération Internationale d'Escrime (FIE), čiže Medzinárodnej šermiarskej federácie. Medzi zakladajúcimi krajinami bolo aj Uhorsko, kde v roku 1914 prevzal organizáciu Maďarský šermiarsky zväz (Gerhart, 1932).

Šerm na Slovensku po vzniku prvej Československej republiky

Na rozdiel od Slovenska, kde športové spolky vznikali len v maďarskom ekvivalente v Čechách sa táto oblasť mohla už v predošlom období rozvíjať na národnostnom základe (Grexa, Souček, 2007). Táto skutočnosť sa prejavila aj v oblasti šermu. Napríklad v Prahe do roku 1914 vykonávalo činnosť jedenásť šermiarskych klubov, z ktorých bol jeden nemecký a zvyšné boli české (Prokop, 2002). Výrazný podiel na rozvoji šermu mala aj najvýznamnejšia česká telovýchovná organizácia Sokol. Od roku 1913 prevzal riadenie šermu v historických zemiach Český šermiarsky svaz (ČŠS) (Herych, 1973). ČŠS riadil len české subjekty.

Významným impulzom k zvýšenej organizačnej činnosti po vzniku Československa bola príprava na prvé povojnové olympijské hry v roku 1920. Súčasťou československej olympijskej výpravy bola aj skupina šermiarov (Kössl, Kroutil a kol., 1902). V roku 1921 si ČŠS v duchu nových pomerov zmenil názov na Československý šermiarsky svaz (ČŠŠS) a začal organizovať celoštátne majstrovstvá (Bureš, Prokop, 1931). Na Slovensku ako prvý obnovil činnosť v roku 1920 odbor šermu pri KAC (Várnay, Grusetzky, 1924). V roku 1922 sa na majstrovstvách Československa po prvý raz zúčastnil aj šermiar zo Slovenska. Bol ním A. Barta, člen KAC (Bučka, 2015). Na majstrovstvách štartoval v šerme šablou a skončil na treťom mieste. Ešte úspešnejší bol v roku 1923, kedy sa v rovnakej disciplíne umiestnil na druhom mieste. Na základe týchto výsledkov bol nominovaný do československého družstva na olympijské hry (OH) v roku 1924, kde štartoval ako člen družstva v šerme šablou, ktoré sa umiestnilo na štvrtom mieste (Grexa, Novák, 1978). Dynamickému rozvoju šermu na

Slovensku v počiatocnom období bránili nepriaznivé ekonomické podmienky. Činnosť odboru šermu KAC sa spočiatku obmedzovala na organizovanie klubových majstrovstiev. V roku 1924 boli na toto podujatie, ktoré sa uskutočnilo v rámci osláv výročia klubu, pozvaní aj šermiari z Maďarska. Tým ale nebol povolený vstup do Československa (Prágai Magyar Hírlap, 1924). Dňa 17. mája 1925 zorganizoval KAC po prvý raz majstrovstvá Slovenska v šerme šablou, na ktorých sa zúčastnili aj šermiari z Prahy. Z historicky prvého titulu majstra Slovenska sa mohol tešiť J. Jungman z SK Riegl pred T. Kleinom z KAC (Prágai Magyar Hírlap, 1925) (tab. 1). V nasledujúcom roku si 9. marca 1926 zopakoval KAC organizáciu majstrovstiev Slovenska v šerme šablou. Okrem domácich, sa na majstrovstvách zúčastnili aj šermiari z Levoče, Trnavy, Prahy a Maďarska. Novinkou na majstrovstvách bolo, že sa po prvý raz štartovali ženy (Prágai Magyar Hírlap, 1926). V ďalšom období prevzala štafetu organizátora slovenských majstrovstiev Levoča. Dňa 27. februára 1927 sa majstrovstvá uskutočnili pri príležitosti piateho výročia činnosti odbočky Svazu československých dôstojníkov (SČD) v Levoči. Na majstrovstvách štartovali šermiari nielen z celého Československa, ale aj Rakúska. Po prvý raz predstavili aj šermiari z Bratislavy z klubu Polgári Torna Egyesület (PTE) (Prágai Magyar Hírlap, 1927). Okrem súťaže v šerme šablou pre mužov a kordom pre mužov a ženy, bol do programu majstrovstiev zaradený šerm šablou pre juniorov (Důstojnícke listy, 1927). Organizátora majstrovstiev podujatia odbor šermu odbočky SČD v Levoči založili v roku 1926 špkt. pech. J. Benedik a A. Bárta (Důstojnícke listy, 1926; Bučka, 1998). Nebola to jediná organizácia tohto druhu, ktorá sa aktívne zapojila do súťažnej činnosti v šerme na Slovensku. V zozname účastníkov majstrovstiev Slovenska môžeme zaregistrovať členov odbočiek SČD v Košiciach, Nitre, Bratislave a Žiline (Prágai Magyar Hírlap, 1928; 1932; 1935; 1937). Šerm mal v medzivojnovom období v Československej brannej moci (ČBM) významné postavenie. Bol zaradený do obsahu služobnej telovýchovy mužstva a gážistov (dobové označenie pre profesionálneho vojaka). V prípade mužstva sa realizoval podľa služobného predpisu Šerm „bodákom“ s označením VO-Ib, ktorý bol vydaný v roku 1923 a v prípade gážistov podľa predpisu Šerm „šavlí“ s označením Š-I-3b, ktorý bol vydaný v roku 1929 (VÚA MO ČR, 1929). Vyvrcholením aktivít v podmienkach ČBM boli armádne majstrovstvá, ktoré sa po prvý raz uskutočnili v roku 1920 (Herych, 1973). Od roku 1926 sa organizovali ako majstrovstvá SČD. Podujatie malo kategórie profesionáli t. j. učitelia šermu a amatéri (Důstojnícke listy, 1926). Učitelia šermu pôsobili na vojenských školách, kde zabezpečovali výučbu tejto časti predmetu telesná výchova. Kvalifikačným predpokladom pre výkon funkcie učiteľa šermu bolo absolvovanie školy, ktoré organizoval ČSŠS. Absolventi školy získali titul

“Diplomovaný majster šermu“. Zo Slovenska tento titul získal V. Artim (VÚA MO ČR Praha) (Bučka, 1998). Význam šermu v podmienkach armády ešte vzrástol po roku 1929, kedy na základe medzivládnej dohody k rozdeleniu kompetencií v oblasti športu. Ministerstvo národnej obrany zodpovedalo za strelectvo, jazdectvo a šerm (Kössl a kol., 1994). V roku 1930 bola zverejnená štruktúra predsedníctva ČSŠS. Polovica funkcií bola vo výbere obsadená vojenskými osobami. Rovnaký pomer bol v uvedenom roku aj v reprezentácii Československa (Slovenský východ, 1930). V medzivojnovom období sa organizovali armádne majstrovstvá Európy v šerme (Důstojnícke listy, 1929). Šerm bol zaradený aj do obsahu majstrovstiev armád Malej dohody (Důstojnícke listy, 1937).

V Levoči sa uskutočnili aj nasledujúce majstrovstvá Slovenska v dňoch 3. – 4. marca 1928 a opäť za účasti šermiarov z celého Československa (Slovenský východ, 1928). Dynamicky sa šerm v toto období rozvíjal najmä v Košiciach, kde okrem KAC vykonávala činnosť šermiarska škola S. Pačenovského. Rast členskej základe našiel odozvu aj pri vzniku nových subjektov ako napríklad Šermiarskeho klubu úradníkov (Prágai Magyar Hírlap, 1928). Výrazný podiel na rozvoji šermu mal najmä KAC, ktorý pravidelne organizoval medzinárodný turnaj (Prágai Magyar Hírlap, 1928; 1929; 1930). Našlo to odozvu aj vo výsledkoch na majstrovstvách Československa, keď T. Klein v roku 1928 zvíťazil v disciplíne šerm šablou (Herych, 1973). Od uvedeného roku študoval T. Klein v Prahe a bol členom ČSK Riegl. V roku 1928 boli šermiari opäť zaradení do výpravy Československa na OH. Aj v tomto prípade štartovali len šermiari z českých klubov (Prokop, 2002). V dňoch 20. – 21. apríla 1929 sa majstrovstvá Slovenska opäť uskutočnili v Levoči pod názvom Tatranský turnaj (VHA Bratislava). To, že podujatie nebolo len záležitosťou levočskej odbočky signalizujú informácie vo vestníku Vojenského zemského veliteľstva v Košiciach. ČBM poskytla vojenským osobám, záujemcom o štart na turnaji mimoriadne voľno a preplatenie cestovných a režijných nákladov ako v prípade služobnej cesty (VHA Bratislava). Na majstrovstvách Československa si titul v šerme šablou vybojoval J. Benedik (Herych, 1973). Dňa 9. júna 1929 sa na Slovensku v Piešťanoch po prvý raz uskutočnilo medzinárodné stretnutie medzi Rakúskom a Československom. Do družstva domácich bol zo Slovenska nominovaný T. Klein. (Prágai Magyar Hírlap, 1929). V nasledujúcom roku sa organizácia majstrovstiev Slovenska vrátila do Košíc, kde sa podujatie uskutočnilo 4. mája 1930. Na celoštátnych majstrovstvách sa J. Benedikovi podarilo obhájiť titul v šerme šablou, pred T. Kleinom (Prágai Magyar Hírlap, 1930). V roku 1931 bol J. Benedik preložený do Olomouca. Vo výsledkových listinách jednotlivcov sa toho v nasledujúcom roku veľa nezmenilo, dominovali českí šermiari (Důstojnícke listy, 1931). Napriek uvedenému konštatovaniu šerm

predsa len zapúšťal svoje korene aj v ďalších slovenských mestách, čo sa prejavilo na národných majstrovstvách zaradením súťaže družstiev. Majstrovstvá Slovenska jednotlivcov a družstiev sa uskutočnili 28. – 29. marca 1931 opäť v Košiciach, ktoré organizoval KAC. V roku 1935 situáciu na Slovensku zhodnotil J. Jungman tajomník ČSŠS, ktorý konštatoval, že šerm sa po vzniku Československa sa z Košíc a Bratislavy rozšíril do ďalších slovenských miest (Prágai Magyar Hírlap, 1935). V roku 1932 sa pozornosť športového sveta upierala k olympijským hrám, ktoré sa uskutočnili v Los Angeles. V tomto období vrcholila svetová ekonomická kríza a tak Československo vyslalo len osem člennú výpravu, v ktorej šermiari chýbali (Kössl, Kroutila a kol., 1991). Organizáciu majstrovstiev Slovenska v roku 1932 prevzala Nitra, kde vykonával činnosť športový klub AC Nitra. Majstrovstvá Slovenska sa uskutočnili 5. apríla 1932 (Prágai Magyar Hírlap, 1932). Nasledujúce majstrovstvá Slovenska sa 4. apríla 1933 opäť uskutočnili v Nitre. Na majstrovstvách štartovali kluby z KAC, ČsŠK Bratislava, ŠK Makabea Bratislava, Zitónia Bratislava, AC Nitra, ŠK Ružomberok, ŠK Banská Bystrica, SDO Levoča, ŠK Liptovský Mikuláš, ŠK Spandorfa Piešťany (Prágai Magyar Hírlap, 1933). Sezóna v roku 1934 začala majstrovstvami Slovenska v šermu družstiev. Organizačne tieto majstrovstvá 5. marca 1934 zabezpečil AC Nitra. Súťaž družstiev mala dve disciplíny šerm šablou a kordom. Jednotlivé výsledky sa spočítali a celkový víťaz získal národný titul. Po národných majstrovstvách sa uskutočnili majstrovstvá Československa, kde v šerme šablou získal titul T. Klein. Ďalším významným podujatím boli majstrovstvá Slovenska jednotlivcov, ktoré v dňoch 3. – 4. mája 1934 zorganizoval ŠK Ružomberok (Prágai Magyar Hírlap, 1934). Hoci denná tlač nepriniesla štatistiku štartujúcich, organizácia majstrovstiev Slovenska v dvoch dňoch je signálom, že počet účastníkov podujatia významne vzrástol. V roku 1935 sa majstrovstvá Slovenska klubov uskutočnili 2. – 3. marca 1935 v Piešťanoch. Na majstrovstvách štartovalo dvadsať klubov z celého Slovenska. Po prvý raz predstavil ŠK Jungmann, ktorý založil skupinu bratislavských šermiarov. Názov klubu zvolili po dlhoročnom tajomníkovi ČSŠS. Už prvý štart ŠK Jungmann na majstrovstvách bol víťazný. Premiéru mala v družstvách aj súťaž žien. Majstrovstvá Slovenska jednotlivcov v dňoch 27. – 28. apríla 1935 zorganizoval ŠK Ružomberok (Prágai Magyar Hírlap, 1935). Nasledujúce klubové majstrovstvá Slovenska uskutočnili 29. februára 1936 opäť v Piešťanoch, kde sa podujatie skladalo z disciplín šabl'a, kord a fleuret. Celkový víťaz okrem národného titulu získal Maharadžov pohár, ktorý pre súťaž venoval jeden z kúpeľných hostí. V súťaži jednotlivcov zorganizoval v dňoch 9. – 10. mája 1936 Lévai Torna Egylet (LTE), kde bol na programe len šerm šablou pre mužov a kord pre ženy.

Tab. 1 Majstri Slovenska v šerme

Rok	Disciplína	Kategória	Meno	Klub
1925	Šabľa	Muži	J. Jungmann	ČSK Riegl
1926	Šabľa	Muži	G. Glykais	MAC
	Kord	Ženy	G. Taryová	MAC
1927	Šabľa	Muži	J. Jungmann	ČSK Riegl
	Kord	Ženy	M. Wolfová	KAC
	Šabľa	Juniori	J. Šoltéz	SČD Levoča
1928	Šabľa	Muži	J. Jungmann	ČSK Riegl
	Kord	Ženy	J. Chalupová	ČSK Riegl
	Kord	Muži	J. Tille	ČSK Riegl
	Šabľa	Juniori	J. Šoltéz	SČD Levoča
1929	Šabľa	Muži	J. Tille	ČSK Riegl
	Kord	Muži	J. Jungmann	ČSK Riegl
1930	Šabľa	Muži	J. Benedik	SČD Levoča
	Kord	Ženy	I.Vargová	KAC
1931	Šabľa	Muži	J. Berounský	ČSK Riegl
	Kord	Muži	B. Kirchman	ČSK Riegl
	Kord	Muži	I.Magyar	AC Nitra
	Družstvá			AC Nitra
1931	Šabľa	Muži	J. Berounský	ČSK Riegl
	Kord	Muži	B. Kirchman	ČSK Riegl
	Kord	Muži	I.Magyar	AC Nitra
	Družstvá			AC Nitra
1932	Šabľa	Muži	J. Jungmann	ČSK Riegl
	Kord	Muži	J. Jungmann	ČSK Riegl
	Kord	Ženy	I.Vargová	KAC

1933	Šabľa	Muži	J. Jungmann	ČSK Riegl
	Kord	Muži	J. Jungmann	ČSK Riegl
	Kord	Ženy	M. Szinováczová	I. ČsŠK Bratislava
	Družstvá	Muži		KAC
1934	Šabľa	Muži	F. Linhart	ČSK Riegl
	Kord	Muži	K. Altman	ČSK Riegl
	Fleuret	Muži	J. Kakos	ČSK Riegl
	Kord	Ženy	J. Engstnová	AC Nitra
	Družstvá	Muži		ŠK Zitónia
1935	Šabľa	Muži	J. Benedik	SČD Levoča
	Kord	Muži	J. Kakos	ČSK Riegl
	Fleuret	Muži	J. Kakos	ČSK Riegl
	Kord	Ženy	D. Ötvösová	ŠK Spadafora Piešťany
	Kord	Juniori	P. Blum	ŠK Spadafora Piešťany
	Družstvá	Muži		ŠK Jungmann
	Družstvá	Ženy		AC Nitra
1936	Šabľa	Muži	I. Magyár	ŠK Jungmann
	Kord	Ženy	E. Mayunková	ŠK Jungmann
	Kord	Juniori	Z. Polgár	ŠK Jungmann
	Družstvá	Muži		ŠK Zitónia
1937	Šabľa	Muži	I. Magyár	ŠK Jungmann
	Kord	Muži	Skýva	VŠ Brno
	Fleuret	Muži	J. Klika	ČSK Riegl
	Kord	Ženy	E. Mayunková	Jungmann
	Šabľa	Juniori	J. Mrázek	VŠ Brno
	Kord	Juniori	K. Karas	VŠ Brno

1937	Šabľa	Stredné školy	O. Forgách	ŠK Zitónia
	Kord	Stredné školy	O. Forgách	ŠK Zitónia
	Družstvá	Muži		ŠK Spandorfa Piešťany
1938	Družstvá-Šabľa	Muži		ŠK Jungmann
	Družstvá-Fleuret	Muži		Zitónia
	Kord	Juniori	K. Karas	Zitónia
	Družstvá	Muži	O. Forgách	Zitónia
1943	Šabľa	Muži	O. Forgách	OAP
	Šabľa	Juniori	F. Cibulka	OAP
1944	Šabľa	Muži	O. Forgách	OAP
	Šabľa	Juniori	F. Cibulka	OAP
	Kord	Ženy	S. Sztreiborná	PTE

Novinkou sezóny boli samostatné majstrovstvá klubov juniorov, ktoré dňa 19. apríla 1936 v Bratislave organizačne zabezpečoval ŠK Makabea (Prágai Magyar Hírlap, 1936). V sezóne 1937 sa majstrovstvá družstiev už po tretí krát uskutočnili v dňoch 22. – 23. marca 1937 v Piešťanoch. Družstvá boli rozdelené do dvoch výkonnostných skupín, divízií. Majstrovstvá Slovenska jednotlivcov sa uskutočnili 24. – 25. apríla 1937 v Leviciach. Tentoraz sa podujatie uskutočnilo za účasti šermiarov z Rakúska. Okrem seniorských kategórií sa uskutočnili aj majstrovstvá juniorov a stredoškólkov. Začiatkom roku 1937 vyšla stručná informácia o vývoji šermu na Slovensku, kde sa hovorí o ďalšom napredovaní šermu najmä na strednom Slovensku (Prágai Magyar Hírlap, 1937). V roku 1937 sa v Žiline uskutočnili po prvý raz zväzové majstrovstvá hnutia Makabi, ktoré mali názov O zlatú šablú Makabi (Slovenská politika, 1937). Na kongrese Medzinárodnej šermiarskej federácie F.I.E., došlo k rozhodnutiu, ktorým bolo Československo poverené v roku 1938 usporiadaním majstrovstiev sveta. F.I.E. organizovala od roku 1921 majstrovstvá Európy a od roku 1937 majstrovstvá sveta (Vitouš, 1980). ČSŠS rozhodol, že majstrovstvá sveta sa uskutočnia 16. – 27. mája 1938 v Piešťanoch (Prágai Magyar Hírlap, 1938). Generálkou k uvedenému podujatiu boli v dňoch 3. – 4. apríla

1938 v Piešťanoch majstrovstvá Slovenska družstiev. Na majstrovstvách sa uskutočnila súťaž vo fleurete a šabli. Disciplína kord sa pre technickú poruchu elektronického zariadenia nedokončila. Pokračovať sa malo počas majstrovstiev Československa v šerme kordom, ktoré boli naplánované do Bratislavy (Slovenský denník, 1938). Informáciu o jeho priebehu a výsledkoch tejto časti majstrovstiev denná tlač nepriniesla. Majstrovstvá Slovenska v jednotlivcoch sa v roku 1938 neuskutočnili. Dôvod denná tlač nepriniesla. Na začiatku roku sa uskutočnila nominácia do družstva Československa na majstrovstvá sveta. Zo Slovenska boli do družstva nominovaní I. Magyar z ŠK Jungmann a L. Breunner z klubu Zitonia (Slovenský denník, 1938). Táto nominácia nebola definitívna, čo dokumentujú zmeny, ktoré v nominácii nastali po výsledkoch z majstrovstiev Československa, ktoré mali dve časti. Prvou časťou bola disciplína kord, ktorá sa realizovala 10. apríla 1938 v Bratislave (Slovenský denník, 1938). Druhá časť majstrovstiev Československa sa uskutočnila 24. apríla 1938 v Prahe, disciplínami šerm fleuretom a šablou. V druhej disciplíne pražskej časti majstrovstiev zvíťazil I. Magyár. V konečnej nominácii napokon došlo k zmene, keď na miesto L. Breunera bol zaradený do družstva O. Forgacs z klubu Zitonia a do družstva žien sa dominovala J. Bolemannová z LTE. (Prágai Magyar Hírlap, 1938). Príčinu tejto zmeny denná tlač nepriniesla, ale s najväčšou pravdepodobnosťou išlo o aktuálnu formu, ktorou sa O. Forgacs prezentoval na majstrovstvách Československa v šerme kordom, kde sa umiestnil so slovenských šermiarov najlepšie (Slovenský denník, 1938). Úspešnejší z dvojice pretekárov zo Slovenska bol I. Magyar, ktorý sa v šerme šablou jednotlivcov umiestnil na štvrtom mieste (Herych, 1973). Majstrovstvá sveta v Piešťanoch boli posledným významným podujatím na Slovensku v tomto období, pretože v roku 1939 sa už z dôvodov spoločenských zmien k organizovaní podujatí v šerme už nedošlo.

Šerm na Slovensku v rokoch druhej svetovej vojny

Založenie Slovenského šermiarskeho sväzu (SŠS) bolo avizované na 10. decembra 1938 (Slovenská politika, 1938). Dobovo sa zväz písal s "s" Ustanovujúca schôdza SŠS bola stanovená na 15. januára 1939. Za náčelníka SŠS bol vymenovaný Š. Ravazs. Ďalšími funkcionármi zväzu boli podnáčelník J. Bór, zapisovateľ V. Ravasz a členom M. Uherek (Slovenský denník, 1938). Š. Ravazs, sa stal po vytvorení Slovenskej ústrednej športovej (SÚŠR), členom náčelníckej rady tejto strešnej organizácie slovenského športu (Slovák, 1939).

Strata územia na juhu a východe po Viedenskej arbitráži a vylúčenie obyvateľov židovskej národnosti zo spoločenského života znamenalo, že šerm na Slovensku z predošlého

obdobia prestal existovať. Prvá informácia o činnosti šermu na Slovensku po vyhlásení autonómie je z 9. marca 1939, kedy klub Zitónia zorganizoval stretnutie medzi Bratislavou a Viedňou (Slovák, 1939). Vyhlásením autonómie sa oblasť telovýchovy a športu dostala do kompetencie autonómnej vlády. Po vyhlásení Slovenského štátu sa klub Zitónia prihlásil do Nemeckého telovýchovného a športového zväzu (DTuSV) (Slovák, 1941). Jeho vedúci stotník letectva A. Zita sa stal členom náčelníckej rady DTuSV, kde zodpovedal za šerm (Kalendár športovcov, 1943). V dňoch 8. – 9. marca 1941 zorganizoval ŠK Zitónia turnaj v šabli a fleurete, na ktorom štartovali aj šermiari z PTE (Slovák, 1941). V priebehu roka 1942 sa k činnosti prihlásili ďalšie odbory šermu. Začiatkom roku obnovil činnosť odbor šermu v ŠK Bratislava (Psotka, 1944). V Levoči začal s činnosťou odbor šermu, ktorý bol súčasťou miestnej organizácie Hlinkovej gardy (HG) a Hlinkovej mládeže (HM). Koncom uvedeného roku začal s činnosťou aj šermiarsky odbor Oddielu armádnych pretekárov OAP (VHA Bratislava). Odbor šermu HG a HM v Levoči zorganizoval v dňoch 10. – 14. apríla 1943 prvé majstrovstvá Slovenska, ktoré boli spojené z majstrovstvami HG a HM (Slovenská politika, 1943). Vznik nových subjektov vyústil 20. mája 1943 k obnoveniu činnosti SŠS, ktorý v uplynulom období reálne činnosť nevykonával. Náčelníkom SŠS sa stal pplk. pech. J. Benedik a funkciou tajomníka SŠS bol poverený kpt. P. Mudroch (Slovenská pravda, 1943). Najvýznamnejším podujatím boli opäť majstrovstvá Slovenska, ktoré sa uskutočnili 5. – 7. mája 1944 v Bratislave. Štartujúci boli rozdelení do troch skupín, čo signalizovalo rast počtu účastníkov (Slovenská pravda, 1944). Bola to posledná významnejšia aktivita, pretože v auguste 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie.

Záver

Šerm na Slovensku od vzniku prvého špecializovaného športového klubu do roku 1945 prešiel vývojovými amplitúdami. Pre prvú etapu jeho vývoja do vypuknutia prvej svetovej vojny je charakteristické, že sa podobne ako celá oblasť športu nemohol rozvíjať na národnostnom základe. Po vzniku Československa sa táto situácia zmenila. Na Slovensku nastal dynamický rozvoj v oblasti športu. Šerm doslova akceleroval, čomu napomohlo neuplatnenie národnostného princípu pri jeho riadení a podpora zo strany pražského ústredia ČSŠS. Šermiari zo západnej časti spoločného štátu sa pravidelne zúčastňovali na podujatiach organizovanými klubmi na Slovensku, čím zvyšovali kvalitu podujatí vrátane majstrovstiev Slovenska. Nezanedbateľný podiel na rozvoji šermu mala aj Československá branná moc. Rast počtu šermiarskych odborov a členskej základne našiel svoju odozvu na výkonnosti. Predovšetkým v disciplíne šerme šablou, ktorá mala dobrú úroveň na Slovensku už

v predošlom období. Rast počtu podujatí, keď okrem celorepublikových a národných majstrovstiev sa organizovali majstrovstvá armády a akademické majstrovstvá, ako aj počtom disciplín a kategórií signalizuje, ako postupne rástol záujem a členská základňa šermu. Podiel na raste záujmu o šerm na Slovensku mala aj skutočnosť, že sa tu organizovali medzinárodné stretnutia šermiarov v rámci druhých majstrovstiev sveta v roku 1938. Dynamický rozvoj šermu prerušilo obdobie druhej svetovej vojny, ktorej predchádzala strata rozsiahleho územia na východe a juhu krajiny a tým aj členskej základne. Negatívne sa na stave podpísalo vylúčenie obyvateľov židovskej národnosti. ŠK Makabea Bratislava spoločne s klubmi ŠK Junngmann a Zitónia patrili na konci tridsiatych k spolkom s najvyššou výkonnosťou na Slovensku. Nezanedbateľnou skutočnosťou bola aj situácia v armáde, ktorá sa na Slovensku tvorila od základov. Podobne ako v predošlom období, mala armáda aj počas prvej Slovenskej republiky výrazný podiel na činnosti SŠS. Vyzdvihnúť je potrebné najmä vznik odboru šermu OAP, ktorý v svojich radoch koncentroval najlepších juniorov Slovenska, ktorí sa tak nielen vyhli frontovému nasadeniu, ale mali možnosť sa venovať šermu na profesionálnej úrovni, čím sa položili základy pre rozvoj šermu v nasledujúcom období.

Literatúra

1. BUČKA P., 1998. Josef Benedik. In.: *Apológia*, č. 12, s. 27.
2. BUČKA, P. 1998. Šermiar Vojtech Artim. In: *Apológia*, č. 6, s.27.
3. BUČKA, P., 2011. Krátko vojak – navždy humanista. *Obrana*, č. 2, s. 15.
4. BUČKA, P., 2015. *Osobnosť Ing. Alexandra Bartu. Z minulosti Spiša*. Levoča: Spišský dejepisný spolok, s. 207-211.
5. BUČKA, P., 2016. Július Gisser. Zakladateľ moderného športu v Nitre. *Rozhl'ady po kultúre a umení*, s.43-46.
6. BUREŠ, P., PLICHTA, J., 1931. *Šport a tělesná kultura v Čsl. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu.
7. DANGL,V., SEGEŠ, V., 1996. *Vojenské dejiny Slovenska III. zväzok 1711-1914*. Bratislava: Ministerstvo obrany SR. ISBN 80-88842-02-6.
8. DROBNÝ, P., 2019. *Šerm 1969-2019*. Bratislava: Slovenský šermiarsky zväz. ISBN 978-80-570-0684-8.
9. DŮSTOJNÍCKE LISTY, 1926, č.12, s.11; č. 46, s.11.
10. DŮSTOJNÍCKE LISTY, 1927,č. 11, s. 11.
11. DŮSTOJNÍCKE LISTY, 1929, č. 24, s. 3.
12. DŮSTOJNÍCKE LISTY, 1931, č. 11, s. 8.

13. DŮSTOJNÍCKE LISTY, 1937, č.8, s. 9.
14. GERHART, L., 1932. *A Magyar Sport Reneszánszának Története 1896-Tól Napjainkig*. Budapest: A Magyar Pantenoja Kiadóvállalat.
15. GREXA, J., SOUČEK, L., 2007. *Slovensko v znamení piatich kruhov*. Bratislava: Slovenský olympijský výbor.
16. HERYCH, P., 1973. *60 let organizovaného šermu v Československé socialistické republice 1913-1973*, Praha: Metasport.
17. KÖSSL, J. a kol., 1994. *Vybrané kapitoly z dejín českej telesnej kultúry od roku 1774 po súčasnosť*. Praha: Lprint.
18. KÖSSL, J., KROUTILA, F. a kol., 1981. *Malá encyklopedie olympijských her*. Praha: Olympia.
19. KÖSSL, L., KROUTIL, F. a kol., 1902. *Malá encyklopedie olympijských her*. Praha: Olympia.
20. OSOBNÝ SPIS Vojtecha Artima. 1929. Vojenský ústřední archiv Ministerstva obrany České republiky f. služební předpisy 1918-1939. Šerm bodákem VO-Ib -1923 a Šerm šavlí Š-I-3b-1929.
21. PAČENOVSKÝ, S., 1967. Šerm. In.: *Športy na Slovensku*. Bratislava: Šport, s. 267-280.
22. PEKARIK, J., 1943. *Kalendár športovcov 1943*. Bratislava.
23. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1924, č. 42, s.5; č.35, s.6.
24. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1925, č.113, s.6.
25. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1926, č. 56, s.8,
26. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1927, č. 50, s. 8.
27. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1928, č. 9, s. 11; č. 75, s. 9.
28. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1929, č. 54, s. 8; č.129, s. 10.
29. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1930, č. 96, s. 10; č. 104, s. 10; č. 83, s. 14.
30. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1932, č. 61, s. 16; č. 78, s. 9.
31. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1933, č. 42, s. 14; č. 79, s. 10.
32. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1934, č. 54, s. 10; č. 66, s. 9; č. 105, s. 9.
33. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1935, č. 47, s. 14; č. 54, s. 10; č. 101, s. 9; č. 105, s. 9.
34. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1936, č. 52, s. 10; 4. 110, s. 8; č. 92, s. 10.
35. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1937, č. 57, s. 8; č. 65, s. 7; č. 96, s. 10.
36. PRÁGAI MAGYAR HÍRLAP, 1938, č. 95, s. 10; č. 112, s. 14.

37. PROKOP, I., 2002. *100 let 1. Českého šermířského klubu Riegel-TJ Baník Praha*. Praha: Hanák centrum.
38. PSOTKA, J., 1944. *25 rokov ŠK Bratislava*. Bratislava.
39. SEDLÁK, J.V., 1928. *Almanach na památku činností J. Vanička*. Praha: Ministerstvo národní obrany.
40. SIKLÓSSY, L., 1929. *A Magyar sport ezer éve I.-III. Összes példány*. Budapest: Országos Testnevelési Tanács.
41. SLOVÁK, 1939, č. 285, s. 4; č. 57, s. 10.
42. SLOVÁK, 1941, č. 60, s. 10.
43. SLOVENSKÁ POLITIKA, 1937, č.147, s. 6.
44. SLOVENSKÁ POLITIKA, 1938, č. 285, s. 4.
45. SLOVENSKÁ POLITIKA, 1943, č. 84, s. 4.
46. SLOVENSKÁ PRAVDA, 1943, č. 120, s. 7.
47. SLOVENSKÁ PRAVDA, 1944, č. 105, s. 3.
48. SLOVENSKÝ DENNÍK, 1938. č. 78, s. 7; č. 80, s. 7; č. 86, s. 6; č. 16, s. 8; č.285, s. 4.
49. SLOVENSKÝ VÝCHOD, 1928, č. 56, s. 7.
50. SLOVENSKÝ VÝCHOD, 1930, č. 134, s. 6.
51. SURDUS, G., 1973. *Šerm. Rozvoj telesnej výchovy a športu na Slovensku v rokoch 1948-1973*. Bratislava: Šport, s. 331-341.
52. VÁRNAY, E., GRUSETZKY, F., 1924. *A Kassai Atlétikai Club jubilaris emlékkönyve 1903-1923*. Košice: Összeállította.
53. VHA BRATISLAVA f. 1942. Zemské vojenské veliteľstvo-ZVV Košice šk.3, rozkaz č.3, čl.73,s.1, f. MNO/dôv. šk. 487, č.j. 14359/1942.
54. VITOUŠ, P., 1980. *Malá encyklopedie sportu*. Praha: Mladá fronta. ISBN 23-057-80.

Internetové zdroje:

https://en.wikipedia.org/wiki/B%C3%A9la_Zulawszky

<http://www.olympedia.org/athletes/22544>

Summary

Fencing in Slovakia up to 1945

Peter Bučka

The author focuses on the development of fencing in Slovakia until 1945, emphasizing the organization, development and results of the most important national event which was the Slovak Championships. Fencing had its organizational base in Slovakia even before the establishment of Czechoslovakia. In the new state, the organization of this branch was taken over by the Czech Fencing Association which changed its name based on the new conditions and began to transfer its activities to the eastern parts of the country. The non-application of the national principle in the organization of fencing proved to be a progressive element, especially in Slovakia, which helped the dynamic development. Although even in fencing, the clubs had ethnic character. This statement can be documented not only at clubs such as Kassai Atletikai Club a Polgári Torna Egyesület which were clubs of the Hungarian national minority but also in the case of the Jewish minority which had a separate fencing department at ŠK Makabea Bratislava. The dynamic growth of fencing can be documented by the growing number of disciplines as well as categories at the Slovak Championships. The result of organizational efforts in Slovakia was the award of the world championships in 1938 to the city of Piešťany which after Košice and Bratislava became the most important center of sporting events in Slovakia. After 1939, it was not possible for a long time to start the activities of the SŠS which existed only formally and only in 1943 on the initiative of pplk. pech. J. Benedik managed to resume its activity.

Keywords: fencing, interwar and war period, development.

PaedDr. PETER BUČKA, PhD. (*1960) – zaoberá sa dejinami športu.